RETSMØDERAPPORT
i sag C-60/90 *

I — Faktiske omstændigheder

A — *Sagens retlige baggrund*

1. Anvendelsesområdet for Rådets sjette direktiv 77/388/EØF af 17. maj 1977 om harmonisering af medlemsstaternes lovgivning om omsætningsafgifter — Det fælles merværdiafgiftssystem: ensartet beregningsgrundlag (EFT L 145, s. 1, herefter benævnt »sjette direktiv«) er fastlagt således i direktivets artikel 2:

»Merværdiafgift pålægges:

1) Levering af goder og tjenesteydelser, som mod vederlag foretages i indlandet af en afgiftspligtig person, der optræder i denne egenskab.

2) Indførsel af goder.«

2. Sjette direktivs artikel 4, stk. 1, 2 og 4, indeholder følgende bestemmelser:

»1) Som afgiftspligtig person anses enhver, der selvstændigt og uanset stedet udøver en af de i stk. 2 nævnte former for økonomisk virksomhed uanset formålet med eller resultatet af den pågældende virksomhed.

2) De former for økonomisk virksomhed, der er omhandlet i stk. 1, er alle former for virksomhed som producent, handlende eller tjenesteyder, herunder minedrift og landbrug, samt virksomhed inden for liberale og dermed sidestillede erhverv. Som økonomisk virksomhed anses bl.a. transaktioner, der omfatter udnyttelse af materielle eller immaterielle goder med henblik på opnåelse af indtægter af en vis varig karakter.

3) ...

4) Ved udtrykket 'selvstændigt' som er anvendt i stk. 1, undtages fra beskatningen lønmodtagere og andre personer, for så vidt de er forpligtede over for deres arbejdsgiver ved en arbejdskontrakt eller ved et andet retligt forhold, som skaber et arbejdstager -arbejdsgiverforhold med hensyn til arbejds- og aflønningsvilkår og arbejdsgiverens ansvar.

Med forbehold af det i artikel 29 nævnte samråd har de enkelte medlemsstater mulighed for at betragte personer, som er etableret i indlandet, og som i retlig forstand er selvstændige, men som finansielt, økonomisk og or-

* Processprog: nederlandsk.

ganisatorisk er nært knyttet til hinanden, som én enkelt afgiftspligtig person.«

3. I henhold til sjette direktivs artikel 13 fritager medlemsstaterne visse former for virksomhed for merværdiafgift. Specielt bestemmes det i artikel 13, punkt B, litra d), nr. 1 og 5, at medlemsstaterne fritager følgende transaktioner for moms:

»1) ydelse og formidling af lån samt forvaltning af lån ved den person, som har ydet lånene;

...

5) transaktioner, herunder forhandlinger, med undtagelse af forvaring og forvaltning, i forbindelse med aktier, andele i selskaber eller andre sammenslutninger, obligationer, og andre adkomstbeviser, bortset fra:

— varerepræsentativer,

— de i artikel 5, stk. 3, omhandlede rettigheder og adkomstbeviser«.

Fradragsrettens indtræden og omfang er reguleret i sjette direktivs artikel 17. I henhold til artikel 17, stk. 3, litra c), indrømmer medlemsstaterne ligeledes enhver afgiftspligtig person fradrag for eller tilbagebetaling af moms, for så vidt goder eller tjenesteydelser anvendes til:

»hans transaktioner, som er fritaget for afgift i medfør af artikel 13, punkt B, litra a) og litra d), nr. 1-5, såfremt aftageren er etableret uden for Fællesskabet, eller såfremt de pågældende transaktioner er knyttet direkte til goder, som er bestemt til at udføres til et land uden for Fællesskabet«.

B — *Baggrunden for hovedsagen*

4. Sagsøgeren i hovedsagen — det nederlandske selskab Polysar Investments Netherlands BV (herefter benævnt »Polysar BV«), Arnhem — ejer kapitalandele i udenlandske selskaber, der beskæftiger sig med produktion og salg af syntetiske gummiprodukter og lignende. Hvert år modtager Polysar BV betydelige beløb i form af udbytte, og selskabet betaler på sin side jævnligt udbytte til sit moderselskab. Polysar BV driver ikke selv erhvervsmæssig virksomhed. Det er et 100% ejet datterselskab af et canadisk selskab, Polysar Holding Ltd, der ejes fuldt ud af Polysar Ltd, et andet canadisk selskab. Polysar Ltd ejer endvidere alle anparterne i Polysar Nederland BV og 97% af aktierne i Polysar Handelsmaatschappij BV.

5. Polysar BV modtog fra de nederlandske myndigheder en afgiftsansættelse, hvorefter der skulle efterbetales merværdiafgift for tiden fra den 1. januar 1981 og til og med den 31. december 1985. Selskabet indgav administrativ klage over afgiftsansættelsen, men Inspecteur der invoerrechten en accijnzen (told- og forbrugsafgiftsmyndigheden), Arnhem, fastholdt sit krav. Tvisten mellem parterne i hovedsagen drejer sig om, hvorvidt Polysar BV har ret til tilbagebetaling af de momsbeløb, der er faktureret over for selskabet.

6. Polysar BV indbragte derefter afgiftsansættelsen til prøvelse for Gerechtshof, Arnhem, under påberåbelse af at have ret til tilbagebetaling af den af tredjemand fakturerede merværdiafgift.

7. Gerechtshof, Arnhem, der har fundet, at sagen rejser spørgsmål om fortolkningen af fællesskabsretlige bestemmelser, har ved kendelse af 30. januar 1990 udsat sagen og i medfør af EØF-Traktatens artikel 177 anmodet Domstolen om en præjudiciel afgørelse af følgende spørgsmål:

»1) a) Skal et holdingselskab, som ikke driver anden virksomhed end den, der står i forbindelse med at eje aktier eller anparter i datterselskaber, betragtes som en 'afgiftspligtig person', som omhandlet i artikel 4 og 17 i sjette direktiv om harmonisering af medlemsstaternes lovgivning om omsætningsafgifter?

b) Såfremt spørgsmål 1) a) må besvares benægtende, består der da afgiftspligt, såfremt holdingselskabet udgør et led i og en integreret del af en verdensomspændende koncern, som normalt optræder udadtil under ét navn, nemlig koncernens navn?

2) a) Såfremt et holdingselskab skal anses for at være afgiftspligtigt, er den virksomhed, det udøver som sådant, da transaktioner som omhandlet i direktivets artikel 13, punkt B, litra d, nr. 5, således at disse transaktioner må betragtes som tjenesteydelser, der er fritaget for omsætningsafgift, og således at der ikke er fradragsret for den omsætningsafgift, som tredjemand i denne forbindelse har faktureret selskabet?

b) Såfremt spørgsmål 2) a) besvares bekræftende, bliver besvarelsen da anderledes, såfremt den koncern, hvortil holdingselskabet hører, som sådan efter EF-kriterier udelukkende udfører afgiftspligtige ydelser i sjette direktivs forstand?«

II — Retsforhandlinger

8. Den af Gerechtshof, Arnhem, afsagte kendelse er registreret på Domstolens Justitskontor den 12. marts 1990.

9. I henhold til artikel 20 i protokollen vedrørende statutten for EØF-Domstolen er der indgivet skriftlige indlæg af:

— Polysar BV ved belastingsadviseur N. R. Jansen,

— den nederlandske regering ved secretaris-generaal B. R. Bot, Udenrigsministeriet,

— den franske regering ved Philippe Pouzoulet, som regeringens befuldmægtigede, bistået af Géraud de Bergues, som assisterende befuldmægtiget,

— Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved juridisk konsulent Johannes Føns Buhl og Berend Jan Drijber, Kommissionens Juridiske Tjeneste, som befuldmægtigede.

10. På grundlag af den refererende dommers rapport og efter at have hørt generaladvokaten har Domstolen besluttet at indlede den mundtlige forhandling uden forudgående bevisoptagelse.

11. Den 16. januar 1991 har Domstolen i medfør af procesreglementets artikel 95, stk. 1 og 2, besluttet at henvise sagen til Sjette Afdeling.

III — Sammenfatning af de skriftlige indlæg for Domstolen

A — *Spørgsmål 1) a)*

12. *Polysar BV* har anført, at spørgsmålet bør besvares bekræftende.

Under henvisning til sjette direktivs artikel 4, stk. 2, andet afsnit, har Polysar nærmere gjort gældende, at et selskab, der besidder aktier eller anparter i datterselskaber med det formål at opnå indtægter af varig karakter, må være afgiftspligtigt i henhold til direktivets artikel 4, stk. 1. Aktierne eller anparterne er immaterielle goder, der kan »udnyttes«, og denne udnyttelse er af varig karakter, når der gennem en årrække udbetales udbytte. Såfremt der i et sådant tilfælde ikke forligger afgiftspligt, vil der opstå en forskellig behandling, alt efter om der investeres i løsøregenstande, eller om der investeres i andre goder, f.eks. fast ejendom. Der vil også opstå en forskel i behandlingen af juridiske personer, der yder finansiering til datterselskaber i form af egenkapital (kapitalandele) og juridiske personer, der stiller fremmedkapital (lånekapital) til rådighed.

13. *Den nederlandske regering* har anført, at et rent holdingselskab, som udelukkende beskæftiger sig med indehavelse af aktier eller anparter og med handlinger i sin egenskab af aktionær eller anpartshaver, f.eks. i denne sammenhæng modtagelse og videregivelse af udbytter, ikke kan anses for at drive erhverv eller være afgiftspligtigt, hverken selvstændigt eller som et led i en enhed, der betragtes som én enkelt afgiftspligtig person. Et sådant holdingselskab kan heller ikke gøre krav på at benytte fradragsretten i henhold til sjette direktivs artikel 17.

I henhold til Domstolens praksis (jf. navnlig dom af 26.3.1987, sag 235/85, Kommissionen mod Nederlandene, Sml. s. 1471) er der ved sjette direktiv givet merværdiafgiften et meget vidt anvendelsesområde. Men selv om begrebet »økonomisk virksomhed«, jf. sjette direktivs artikel 4, har et vidt anvendelsesområde, omfatter det dog ikke transaktioner, der udføres til eget brug. Ved »økonomiske virksomhed« i artikel 4's forstand skal kun forstås virksomhed, der udføres for tredjemand, eller virksomhed, der nøje er sammenhængende dermed. Dette udgangspunkt kommer også til udtryk i sjette direktivs artikel 2, stk. 1, idet begreberne »levering« og »tjenesteydelser« indebærer, at direktivet kun omfatter økonomisk virksomhed, der udøves for tredjemand. Et »rent« holdingselskab, der mere eller mindre må sidestilles med en individuel aktionær el-

ler anpartshaver, foretager kun en formueforvaltning og udfolder ikke anden virksomhed over for det selskab, hvori det har kapitalinteresser. Denne form for virksomhed består ikke i, at der udføres »økonomiske« ydelser. Heraf følger, at udbytter, som sådanne selskaber oppebærer, ikke skal betragtes som et vederlag, der er merværdiafgiftspligtigt.

Et »rent« holdingselskab kan heller ikke indgå i en »fiskal enhed«, jf. betegnelsen »én afgiftspligtig person« i sjette direktivs artikel 4, stk. 4, andet afsnit. Juridiske personer, der ikke selv deltager i den økonomiske omsætning, kan aldrig i økonomisk henseende være så nært sammenknyttet med andre, at de udgør en enhed. Til støtte herfor har den nederlandske regering henvist til nederlandsk praksis vedrørende begrebet »fiscale eenheid« (Hoge Raad, 1.4.1987, nr. 23644, BNB 1987/203).

14. *Den franske regering* har anført, at det i forbindelse med dette præjudicielle spørgsmål må søges afklaret, om et holdingselskab, som ikke udøver anden virksomhed end den, der står i forbindelse med besiddelse af aktier eller anparter i datterselskaber, skal betragtes som afgiftspligtigt, jf. sjette direktivs artikel 7 og 17, når dets virksomhed består i modtagelse af:

— udbytte, rente og honorar

— udbytte og rente

— kun udbytte.

Den franske regering har herefter udtalt sig om holdingselskabets stilling i henhold til sjette direktiv i disse tre situationer.

I den første situation fremgår det af sjette direktivs artikel 2, sammenholdt med artikel 4, stk. 1 og 4, at et holdingselskab, der som central ledelse udfører tjenesteydelser for sine datterselskaber mod betaling af administrationshonorar (»management fees«) falder ind under merværdiafgiftens anvendelsesområde og må betragtes som afgiftspligtigt. Dette støttes også af sjette direktivs artikel 9, stk. 2, litra e), tredje led.

I den anden situation må et holdingselskab, der oppebærer rente som følge af sin virksomhed som långiver, være merværdiafgiftspligtigt i henhold til sjette direktivs artikel 13, punkt B, litra d), nr. 1, hvorefter medlemsstaterne fritager ydelse og formidling af lån samt forvaltning af lån ved den person, der har ydet lånene. Denne fritagelse har kun været nødvendig, fordi transaktionerne ville være omfattet af merværdiafgiftens anvendelsesområde. Ydelse af lån giver sig udtryk i, at midler stilles til rådighed mod vederlag, dvs. renten. Der er således tale om en afgiftsfritaget tjenesteydelse, mod vederlag, som falder inden for merværdiafgiftens anvendelsesområde, når den udføres til stadighed. Holdingselskabet har herefter ikke ret til fradrag.

I den tredje af de nævnte situationer må holdingselskabet efter den franske regerings opfattelse antages ikke at tage aktivt del i datterselskabernes ledelse. Det må dog afgøres, hvorledes udbyttet skal betragtes. Til støtte for at antage, at udbyttet er et vederlag for den tjenesteydelse, der består i, at kapitalen stilles til rådighed, måtte man dels henvise til, at kapitalandelene i datterselskaberne er et immaterielt gode, hvorved der skal opnås indtægter af varig karakter, jf. sjette direktivs artikel 4, stk. 2, dels til, at oppebærelse af udbytte knytter sig til en transaktion i forbindelse med aktier mv., jf. sjette direktivs artikel 13, punkt B, litra d), nr. 5. Herimod taler imidlertid hensigten og formålet med det fælles merværdiafgiftssystem, som udtrykt i anden og ottende betragtning i præamblen til Rådets første direktiv 67/227/EØF af 11. april 1967 om harmonisering af medlemsstaternes lovgivning om omsætningsafgifter (EFT 1967, s. 12). Det fremgår heraf, at det har været nødvendigt at gennemføre en harmonisering af lovgivningerne om omsætningsafgifter for at fjerne de forhold, der kunne fordreje konkurrencevilkårene. Herved har man villet nå frem til, at afgiften er konkurrenceneutral, således at ensartede varer i de enkelte lande beskattes ens uanset produktions- og fordelingsvejens længde. For at nå dette mål svares merværdiafgiften — som beregnes af godets eller tjenesteydelsens pris — efter fradrag af den afgift, der direkte har været pålagt de forskellige led i prisen. Udbytter påvirker imidlertid aldrig et led i prisen, i modsætning til de allerede omtalte renter og honorarer. Udbytte er ikke et vederlag for en tjenesteydelse i sjette direktivs forstand, da udbytte består i en overskudsfordeling, og udbytte falder da heller ikke ind under merværdiafgiftens anvendelsesområde. Et holdingselskab er således ikke afgiftspligtigt i den tredje af de nævnte situationer.

15. Den franske regering har endvidere anført, at fradragsrettens omfang fremgår af artikel 17-20 i sjette direktiv.

I den tredje af situationerne har holdingselskabet ikke ret til fradrag, da det kun foretager transaktioner, som falder uden for merværdiafgiftens anvendelsesområde, og da det dermed ikke er afgiftspligtigt.

I den anden situation har holdingselskabet heller ikke fradragsret, dog med forbehold af sjette direktivs artikel 17, stk. 3, litra c). Hvis udbytte blev betragtet som vederlag for tjenesteydelser, der var afgiftsfritaget i henhold til artikel 13, punkt B, litra d), nr. 5, ville udbytte fra virksomheder i tredjelande give holdingselskabet ret til fradrag i henhold til artikel 17, hvilket ikke ville være i overensstemmelse med formålet med sjette direktiv.

Endelig har holdingselskabet i den første situation ret til fradrag i henhold til sjette direktivs artikel 17, stk. 5, og artikel 19, for den del af merværdiafgiften, der forholdsmæssigt svarer til afgiftspligtige transaktioner. Denne fradragsret gælder i samme omfang for holdingselskabet, når den medlemsstat, hvori det er etableret, har gjort brug af muligheden i henhold til sjette direktivs artikel 4, stk. 4, andet afsnit.

16. Den franske regering har foreslået Domstolen at besvare det første præjudicielle spørgsmål som følger:

»Et holdingselskab, der ikke udøver anden virksomhed end den, der står i forbindelse med besiddelse af aktier eller anparter i datterselskaber

— er ikke afgiftspligtigt i henhold til sjette momsdirektivs artikel 4 og 17, såfremt det kun oppebærer udbytte fra sine datterselskaber,

— er en afgiftspligtig person, men er dog fritaget for at svare afgift, såfremt det — ud over modtagelse af udbytte — udfører finansielle tjenesteydelser som omhandlet i direktivets artikel 13, punkt B, litra d),

— er en afgiftspligtig person, som til dels skal svare merværdiafgift, såfremt det — ud over at modtage udbytte og udføre finansielle tjenesteydelser — udfører transaktioner, som er afgiftspligtige i henhold til sjette direktivs artikel 4 og 6, og som ikke er omfattet af nogen afgiftsfritagelse. I så fald har selskabet kun fradrag for merværdiafgiften på de goder og tjenesteydelser, som er anvendt i forbindelse med de transaktioner, der giver ret til fradrag, jf. direktivets artikel 17, stk. 2.«

17. *Kommissionen* har indledningsvis anført, at der må sondres mellem tre forskellige typer af holdingselskaber:

— type 1: holdingselskaber, der udelukkende skal oppebære udbytte fra datterselskaber og udbetale udbytte til sine aktionærer

— type 2: holdingselskaber, der desuden driver finansiel investeringsvirksomhed i forbindelse med besiddelse af aktier eller anparter i andre selskaber

— type 3: holdingselskaber, der ud over finansiel virksomhed også udfører tjenesteydelser for sine datterselskaber, således at omkostninger herved fordeles på datterselskaberne.

I forbindelse med den første type holdingselskaber kan der efter Kommissionens opfattelse ikke være tale om afgiftspligt i henhold til sjette direktivs artikel 4. Med hensyn til den anden type kan der foreligge afgiftspligt, men det vil udelukkende dreje sig om ikke-afgiftsbelagte tjenesteydelser i henhold til direktivets artikel 13, punkt B, litra d), nr. 5. Den tredje type holdingselskab vil være afgiftspligtigt, og der vil forekomme dels afgiftsfritagne, dels ikke-fritagne tjenesteydelser. Dette medfører, at der i de to første tilfælde ikke er fradrag for den afgift, holdingselskabet har betalt til tredjemand, medens der i det tredje tilfælde er adgang til delvis fradrag, nemlig i det omfang afgiften vedrører ikke-finansielle tjenesteydelser, jf. den forholdsmæssige beregning i henhold til direktivets artikel 17, stk. 5, som nærmere reguleret i artikel 19.

18. Kommissionen har gjort gældende, at Polysar BV er et holdingselskab af type 1 og dermed ikke afgiftspligtigt. Det kan dog ikke udelukkes, at Polysar BV er et holdingselskab af type 2, idet det er et »investment company«, der ikke driver anden virksomhed end den, der står i forbindelse med besiddelse af kapitalandele.

19. Kommissionen har foreslået, at det første spørgsmål besvares benægtende, medmindre den nationale ret finder at måtte lægge til grund, at Polysar udfører finansielle tjenesteydelser, som rækker ud over den virksomhed, der står i forbindelse med den rene besiddelse af kapitalandele. På denne baggrund har Kommissionen foreslået Domstolen at besvare spørgsmålet således:

»Et holdingselskab, som ikke driver anden virksomhed end den, der står i forbindelse med besiddelse og forvaltning af aktier eller anparter i datterselskaber, skal ikke betragtes som en afgiftspligtig person som omhandlet i sjette momsdirektivs artikel 4.«

B — *Spørgsmål 1) b)*

Såfremt spørgsmål 1) a) besvares benægtende, foreligger der efter Polysar BV's opfattelse afgiftspligt, når holdingselskabet indgår som et led i og en integreret del af en verdensomspændende koncern, der i almindelighed optræder udadtil under ét navn, nemlig koncernens navn. Koncernen er da — som en verdensomspændende virksomhed — som sådan en afgiftspligtig person, og alle dele af koncernen udgør da en del af denne. De enkelte led i koncernen må herefter, med henblik på anvendelsen af sjette direktivs artikel 17, betragtes som afgiftspligtige, og de har ret til fradrag for merværdiafgift, når koncernen som sådan udfører transaktioner, som er afgiftspligtige i henhold til fællesskabsretten.

Den omstændighed, at de forskellige dele af koncernen er spredt over en række lande, kan ikke føre til andet resultat, idet det af ordlyden af sjette direktivs artikel 4, stk. 1 (»uanset stedet«) følger, at en afgiftspligtig person med datterselskaber i forskellige lande kan betragtes som afgiftspligtig under ét.

Endvidere ville det være i strid med princippet om afgiftsneutralitet, såfremt en koncern, der består af flere juridiske personer, kunne betragtes som afgiftspligtig for så vidt angår nogle dele af koncernen, idet dette kunne føre til, at der opkræves merværdiafgift mere end én gang.

21. *Den nederlandske regering* har anført, at der kan forekomme holdingselskaber, som på grund af deres optræden over for datterselskaberne i den grad adskiller sig fra en individuel selskabsdeltager, at det ville være i strid med hensigten med merværdiafgiften og med afgiftssystemets formål ikke at betragte dem som afgiftspligtige. Når der er tale om et holdingselskab, som i koncernsammenhæng udfører en væsentlig økonomisk funktion for alle de selskaber, der henhører under det, bør selskabet således ikke nægtes fradragsret. Dette kan være tilfældet når det drejer sig om et holdingselskab i en koncern, hvad enten denne er verdensomspændende eller ej, inden for hvilken holdingselskabet har en funktion som det organ, der har ansvaret for koncernens overordnede politik og varetager ledelsen i forhold til koncernens driftsselskaber. Denne situation kan accentueres af, at centralt placerede direktionsmedlemmer i koncernen er medlemmer af holdingselskabets organer og/eller af, at holdingselskabet — ud over at eje aktier eller anparter — også udfører videregående virksomhed i koncernens interesse, f.eks. i form af management-, finansierings- og konsulentvirksomhed. Et sådant holdingselskab udfører hermed som overordnet og ledende organ en væsentlig økonomisk funktion i koncernsammenhængen og udgør så at sige en del af de enkelte driftsselskaber, som det i realiteten kan identificeres med.

Et holdingselskab, der i koncernsammenhængen har en sådan rolle, udgør en del af den »fiskale enhed« (betragtes som »én enkelt afgiftspligtig person«), jf. sjette direktivs artikel 4, stk. 4, andet afsnit. På grund af

den nære sammenhæng mellem holdingselskabets transaktioner og driftsselskabernes erhvervsmæssige virksomhed kan der siges at bestå en økonomisk sammenknytning af driftsselskaberne og holdingselskabet. På grund af koncernforbindelsen er der også tale om en finansiel og organisatorisk sammenknytning. For så vidt angår fradragsretten i henhold til sjette direktivs artikel 17, betyder dette, at »den fiskale enhed« som afgiftspligtig person kan fradrage betalt afgift, i det omfang enheden udfører afgiftspligtige ydelser.

Den omstændighed, at et holdingselskab, der har ansvaret for den overordnede politik og ledelse, kan identificeres med hvert enkelt driftsselskab støttes af, at holdingselskabets omkostninger normalt overvæltes på driftsselskaberne. Under disse omstændigheder må resultatet være, at selv om der ikke foreligger en »fiskal enhed«, må det overordnede holdingselskab alligevel indrømmes fradrag. Under hensyn til den stilling, et sådant holdingselskab indtager i forhold til driftsselskaberne, må det være konsekvent at lade fradraget gælde i samme forhold som det fradrag, driftsselskaberne selv har. Til støtte herfor har den nederlandske regering henvist til Domstolens dom af 8. marts 1988 (sag 165/86, Intiem, Sml. s. 1471), hvoraf det må udledes, at fradragsretten gælder i videre omfang end det måtte antages ud fra sjette direktivs ordlyd. Fradragsreglerne må bringes i anvendelse på en sådan måde, at deres anvendelsesområde i videst muligt omfang er sammenfaldende med det område, den afgiftspligtiges erhvervsmæssige virksomhed dækker. I analogi heraf må der indrømmes ret til fradrag, når et holdingselskab, der har den overordnede og ledende funktion, rent faktisk identificeres med driftsselskaberne.

På denne baggrund har den nederlandske regering foreslået, at spørgsmål 1) b) besvares bekræftende. I en konkret situation som den, der ligger til grund for hovedsagen, er der hverken afgiftspligt eller fradragsret, da sagsøgeren i hovedsagen, under hensyn til selskabets stilling inden for koncern, ikke synes at være et holdingselskab, der fastlægger den overordnede politik og udfører ledelsesopgaver.

22. *Den franske regering* har anført, at det ikke har betydning for den sondring, regeringen har opstillet med henblik på besvarelsen af spørgsmål 1) a), om holdingselskabet indgår i en verdensomspændende koncern. Det kan nemlig ikke antages, at sjette direktivs artikel 4, stk. 4, andet afsnit, kan fortolkes således, at medlemsstaterne har adgang til at betragte personer, som er etableret i forskellige lande, som »én enkelt afgiftspligtig person«, og dette må gælde, uanset om der er tale om medlemsstater eller tredjelande. Det må være i »indlandet«, det skal afgøres, om en person er afgiftspligtig. Herefter har den franske regering foreslået, at Gerechtshof's andet spørgsmål besvares med, at egenskaben af afgiftspligtig person i henhold til sjette direktivs artikel 2-4 må bedømmes i indlandet som omhandlet i direktivets artikel 3.

23 *Kommissionen* har anført, at det ikke har betydning, om det pågældende holdingselskab indgår i en verdensomspændende koncern. For at der skal kunne være tale om afgiftspligt i sjette direktivs artikel 4, stk. 1's forstand, må et selskab udføre den i artikel 4, stk. 2, nævnte økonomiske virksomhed. Er dette ikke tilfældet, medfører det ingen ændring i, at selskabet ikke er afgiftspligtigt, at det indgår i en verdensomspændende koncern. Kommissionen har herefter foreslået, at Domstolen besvarer spørgsmålet med, at det ikke har betydning, at holdings-

elskabet indgår som en integreret del af en international koncern, i hvilken andre selskaber udfører afgiftspligtige transaktioner.

C — *Spørgsmål 2) a) og 2) b)*

24. *Polysar BV* har anført, at såfremt et holdingselskab må betragtes som afgiftspligtigt, må den af selskabet udførte virksomhed opfattes som transaktioner, der falder ind under sjette direktivs artikel 13, punkt B, litra d), nr. 5. Der er i så fald tale om transaktioner vedrørende aktier mv. i denne bestemmelses forstand. Der er derfor ikke fradragsret, jf. dog bestemmelsen i sjette direktivs artikel 17, stk. 3, litra c).

Såfremt spørgsmål 1) b) må besvares med, at holdingselskabet er afgiftspligtigt, er der tale om en afgiftspligtig person, der udgør en del af en verdensomspændende koncern. Den afgiftspligtige har som sådan ret til fradrag, såfremt koncernen i henhold til fællesskabsretten udfører afgiftspligtige ydelser.

25. Med hensyn til spørgsmål 2) b) har Polysar BV anført, at svaret må være et andet, såfremt holdingselskabet som en del af en verdensomspændende koncern må betragtes som afgiftspligtigt med henblik på anvendelsen af artikel 17. I så fald er der nemlig fradragsret for betalt moms, såfremt koncernen som sådan, efter EF-kriterier, udfører afgiftspligtige ydelser.

26. *Den nederlandske regering* har anført, at såfremt et holdingselskab, der udelukkende beskæftiger sig med indehavelse af aktier mv. og med virksomhed i nær sammenhæng dermed, må der være tale om transaktioner som nævnt i sjette direktivs artikel 13, punkt B, litra d), nr. 5. Der er da heller ikke nogen som helst grund til at betragte denne form for virksomhed under en afgiftsmæssig synsvinkel. Der er da kun ret til fradrag i henhold til sjette direktivs artikel 17, stk. 3, litra d). Kun hvis der er tale om et holdingselskab, der varetager koncernens overordnede politik og ledelse, må der indrømmes fradragsret, såfremt og i det omfang de til holdingselskabet knyttede driftsselskaber har fradragsret.

27. *Den franske regering* har anført, at det ikke er påkrævet at besvare spørgsmål 2) a) og 2) b), når der henses til den besvarelse af de to første præjudicielle spørgsmål, regeringen har foreslået.

28. *Kommissionen* har anført, at et holdingselskab, der ikke alene modtager udbytter fra sine datterselskaber — og videregiver dem til sine aktionærer — men desuden driver finansiel virksomhed, ikke er afgiftspligtigt i forbindelse med den virksomhed, der vedrører udbytterne, og er afgiftspligtigt, men omfattet af en afgiftsfritagelse for transaktionerne, for så vidt angår den finansielle virksomhed. Man kan kun nå til et andet resultat, såfremt den betalte moms vedrører andre transaktioner end afgiftsfritagne.

29. Kommissionen har endvidere anført, at den forelæggende ret med spørgsmål 2) b) i det væsentlige ønsker afklaret, om Polysar BV, sammen med andre Polysar-selskaber, hvis virksomhed ikke er fritaget for afgift, udgør »en afgiftspligtig person« som omhandlet i sjette direktivs artikel 4, stk. 4.

Det må være den nationale retsinstans, der skal tage stilling til, om de faktiske betingelser, der opstilles i denne bestemmelse, er opfyldt i det konkrete tilfælde. Efter Kommissionens opfattelse indgår sagsøgeren ikke i en »fiskal enhed«, da kun fysiske eller juridiske personer, der er etableret i én og samme medlemsstat kan betragtes som »én afgiftspligtig person«. Det fremgår af Polysar-koncernens organisationsplan, at de nederlandske selskaber Polysar Nederland BV og Polysar Handelsmaatschappij BV er henholdsvis 100% og 97% ejede datterselskaber af moderselskabet Polysar Ltd, og ikke af Polysar BV. Det ene er et produktionsselskab og det andet et salgsselskab. Under disse omstændigheder kan det ikke antages, at Polysar BV finansielt, økonomisk og organisatorisk er nært forbundet med disse selskaber.

30. På denne baggrund har Kommissionen foreslået, at spørgsmål 2) a) og 2) b) besvares således:

»Ydelser af finansiel karakter, som et holdingselskab udfører ud over at besidde og forvalte aktier mv. i datterselskaber, men som står i forbindelse hermed, er fritaget for merværdiafgift i henhold til sjette direktivs artikel 13, punkt B, litra d), nr. 5.

Det har ingen betydning for besvarelsen af det første og det andet spørgsmål, at holdingselskabet udgør en integreret del af en international koncern, hvori der indgår andre selskaber, som udfører afgiftspligtige transaktioner.«

G. F. Mancini
Refererende dommer